

PODIUM

INTERCULTUREEL WERKEN AAN WATER GOVERNANCE:

verbeter de wereld, begin bij jezelf

Gerhard van den Top*

■ **Verbinding met burgers in subculturen, de grootste uitdaging**

Intercultureel, intergouvernementeel, internationaal: in de globaliserende wereld van vandaag verandert de inhoud en betekenis van deze sleutelbegrippen, zeker in het publieke domein, in hoog tempo. De oude, vertrouwde interpretatie van samenwerking en kennisoverdracht tussen cultureel homogene en soevereine staten is al bijna achterhaald. De snel groeiende mobiliteit van mensen en informatie daagt oude waarden en grenzen uit, en vergroot de diversiteit aan culturen en subculturen in van oudsher meer in isolement ontwikkelende, en daarmee oude waarden reproducerende geografische regio's. Subculturen zijn niet plaatsgebonden en evolueren tot nieuwe sociale bewegingen met eigen waarden en agenda's. Het onderhouden en vernieuwen van de verbinding met die vele subculturen in het beheer van publieke goederen zoals water is mijns inziens de grootste uitdaging waarvoor overheden wereldwijd zich gesteld zien. Pas wanneer we deze verbinding centraal stellen, wordt de internationale dialoog over, en mogelijke export van ons Nederlandse Water Governance model, met zijn vele historische instituties en recente samenwerkingsverbanden daartussen, echt effectief.

■ Kijkend door het venster van de internationale samenwerking op het gebied van water is mijn belangrijkste aanbeveling het vizier vol te richten op de burger, zowel in de snel groeiende steden in de ontwikkelingslanden en opkomende economieën, als in ons eigen land om 'boeren, burgers en buitenlui' hier en daar mee te nemen in zowel de (h)erkenning van de urgentie van de wereld-water-problematiek, als in de ontwikkeling van een praktische visie en gezamenlijke aanpak.

Minder slagkracht door afhakende burgers

De betrokkenheid, of sense of urgency, onder burgers uit die verschillende subculturen bij lokale, laat staan regionale of globale water uitdagingen van deze tijd is niet vanzelfsprekend. Veel burgers halen de schouders op bij alle mondiale uitdagingen van vandaag: weer

een politicus, ambtenaar of deskundige die mij een onaangename boodschap brengt. Nationale schulden van een omvang die elk voorstellingsvermogen te boven gaan. Interculturele onverdraagzaamheid en dreigende internationale conflicten, een opwarmende atmosfeer, smeltende ijskappen, zeespiegelstijging, dalende delta's, en dan ook nog ons land dat straks onder water loopt. De enige reactie die sommigen op deze grote, en veelal lastig te bevatten, complexe berichten kunnen geven is wijzen naar 'de overheid', die het maar moet oplossen. Anderen nemen afstand van de verwarring en onzekerheid over deze berichten met een nieuwe lifestyle trend die, zo las ik onlangs, '*unplugged*' heet. Vrij vertaald: "afgeschakeld" leven. Even helemaal geen krant, televisie, email of internet meer tot je nemen, en focussen op hier en nu, op zaken en relaties die dierbaar, dichtbij en duidelijk zijn. Elke burger die zijn schouders ophaalt of zelfs helemaal afschakelt, vermindert de slagkracht waarmee overheid en samenleving samen de grote uit-

* **Gerhard van den Top** is Directeur Vitens-Evides International

dagingen van deze tijd, zoals de mondiale watercrisis, effectief tegemoet kunnen treden en aanpakken.

Leren omgaan met nieuwe verhoudingen

In deze snel veranderende context is daarom een nieuwe articulatie van het begrip interculturele samenwerking noodzakelijk om de verbinding met burgers te onderhouden, zowel hier in Europa als elders in de wereld. In ons oude, digitale en contrastrijke beeld van interculturele samenwerking speelden de welbekende botte Hollander, de ondoorgrondelijke Aziat en de relaxte Afrikaan veelal de hoofdrol, en we konden er geen genoeg van krijgen. Gingen elkaar in rollenspellen trainen, dronken na afloop een biertje en namen ons ernstig voor de volgende keer beter op de verschillen te letten. Om vervolgens met de meegebrachte harde munteenheid toch maar weer eens stevig aan te zetten in welke richting de lokale bestuurders en organisaties zouden moeten veranderen. Zonder al te veel consideratie met de achterban en context van die bestuurders. Laat staan met een gevoel van verantwoordelijkheid om rekenschap af te leggen, en belastingbetalers in onze eigen achtertuin te enthousiasmeren om mee te betalen aan onze inzet het waterprobleem in internationaal verband aan te pakken. We kijken naar 'de media', en hopen op een herstel van *common sense*, van de oude orde, en weten niet goed om te gaan met de nieuwe verhoudingen zoals die zich in de krant en in het straatbeeld van de grote steden aan ons manifesteren.

Interesse

Uiteraard gaat dit proces van culturele diversificatie langzaam. We zullen nog best enige tijd kunnen bouwen op een relatief stevig mandaat van de overheid, inclusief draagvlak voor (internationale) investeringen in duurzaam waterbeheer, zoals dat in onze nog maar even geleden stabiel verzuilde samenleving is ontstaan. Evenzo zullen ook de oude stereotypen over culturele verschillen nog wel enige tijd *to the point* zijn. Toch ziet ieder van ons, zowel in eigen land als tijdens verblijf in het buitenland, dagelijks de groeiende diversiteit aan waarden en zich daarmee identificerende groepen op school, in de winkelstraat en op de werkvloer. Het effectief herkennen van en

omgaan met die verschillende waarden en culturen begint, daar en hier, met sensitiviteit en sociale vaardigheden. Hoe simpel en voor de hand liggend deze kwaliteiten ook mogen klinken, ze zijn in short supply (ook) in de watersector.

Een Nederlandse collega die bij zijn eerste optreden bij een partner waterbedrijf een onverbloemde bloemlezing gaf over zijn waarnemingen tijdens de eerste dagen van zijn verblijf belde mij de volgende dag even verbaasd als verbolgen dat bij de volgende workshop geen van de lokale collega's was komen opdagen. Verstonen zij elkaar niet omdat hij een Nederlander was en zij Aziaten? Of omdat deze Aziaten zich lang genoeg de les hadden laten lezen door buitenlandse bezetters? Uiteraard spelen die historische gegevens en andere manieren van communiceren een rol. Maar de primaire les die deze collega te leren had was interesse in de ander. Die kwaliteit zal in steeds grotere mate van moderne professionals en bestuurders worden verwacht, juist in het gezamenlijk met de burger ontwerpen en implementeren van toekomstbestendig publiek waterbeheer.

Noodzakelijke veranderingen: 1. Focus stedelijk gebied

Goed, Water Governance verbinden dus met nieuwe (sub-) culturen, daar en hier. Maar wat betekent dit in de praktijk van de internationale samenwerking op dit terrein? Mijns inziens vraagt een intercultureel verankerde aanpak van water governance allereerst om focus. Ik zou willen pleiten voor het sterker concentreren en specialiseren van de samenwerking op steden en het stedelijk gebied. Het is nauwelijks te bevatten maar volgens de meest recente schattingen groeide de stedelijke bevolking in ontwikkelingslanden in de afgelopen 20 jaar met 3 miljoen mensen per week¹. Momenteel woont bijna 40% van de Afrikaanse bevolking in de stad, en in 2050 zal dat 50% zijn. In combinatie met snelle bevolkingsgroei betekent dit dat de omvang van het stedelijk gebied in Afrika zal verdrievoudigen in de komende 40 jaar. Een andere illustratie van deze trend is het snel groeiende aantal mega cities met meer dan 10 miljoen inwoners: in 1950 waren dat er 2 (New York en Tokyo), in 1970 kwam Mexico erbij, inmiddels zijn het er 20 geworden, en naar verwachting zal dit aantal in 2025 gegroeid

zijn tot 27. In diezelfde periode zal het aantal grote steden (3-7 miljoen inwoners) groeien van 30 in 2007 naar 48 in 2025, waarvan het leeuwendeel in de ontwikkelende economieën². Ieder die de statistieken gelooft dat we onze MDG doelen met betrekking tot betrouwbaar water in deze steden hebben bereikt, zou zelf eens een kijkje moeten nemen (als hij of zij durft) in de sloppenwijken van Cairo, Lagos, Nairobi, Dhaka of een van de andere grote stedelijke agglomeraties in ontwikkelings- en transitielanden. Het bijhouden van de pijlsnelle ontwikkeling van wereldsteden met adequate voorzieningen op het gebied van waterbeheer en –voorziening is een geweldige opgave waar Nederland veel in kan betekenen.

Noodzakelijke veranderingen: 2. Geen quick fixes

Een tweede noodzakelijke verandering, die mijns inziens nodig is voor duurzame verbetering van waterbeheer en -governance, is het loslaten van onze pre-occupatie, veelal mede ingegeven door eisen van financiers, met quick fixes oor de armsten die in deze snel groeiende stedelijke agglomeraties wonen. Het is helder dat onze inspanningen om internationaal kennis en ervaring uit te wisselen op het gebied van duurzame verbetering van waterbeheer en watervoorziening primair gericht moeten zijn op het verbeteren en uitbreiden van water- en sanitatie voorzieningen voor de, vooral in het stedelijk gebied, snel groeiende groep armsten. Maar of het nu gaat om snel aangelegde putten, kiosken en zogenaamde minigrids, om het op grote schaal aanleggen van pit latrines in het peri urbane gebied, of om grote investeringen in de uitbreiding van de stedelijke drinkwater infrastructuur: een duurzame veranderstrategie vergt ook het aangaan van een volwassen werkrelatie met de lokale bestuurlijke en economische elite. Dat is zeker niet het makkelijkste aspect van samenwerken met waterbedrijven elders. Het managementcontract dat Vitens Evides International in opdracht van de Wereld Bank in Ghana uitvoerde, was, bijvoorbeeld, nadrukkelijk gericht op het vergroten van transparantie rond de watervoorziening in de 82 steden onder de verantwoordelijkheid van de Ghana Water Company Ltd. Voor de start van het managementcontract hadden veel arme wijken geen

andere keuze dan water te kopen van tankwagens die elders in de hoofdstad Accra - met toestemming van lokale officials- werden gevuld aan een brandkraan, en gedurende dat vullen de lokale waterdruk in de wijk naar nul reduceerden. Verbeterde management informatie en een systeem van prestatie afhankelijke beloning, die deze praktijken zichtbaar zouden maken, werden door een klein aantal oude leiders en hun clientèle onder medewerkers effectief in de media (en in het parlement) neergezet als een internationaal privatiseringscomplot dat vele banen zou kosten. Zo werden de lokale bonden (en hun zusterorganisaties elders in de wereld) om de tuin geleid, en spenderen veel arme gezinnen in Accra dagelijks nog altijd teveel geld aan water van minder goede kwaliteit. Om een Water Operator Partnership of andere vorm van samenwerking rond water governance te doen slagen, is een doelgerichte benadering van bredere groepen in de samenleving daar (en hier) een conditio sine qua non. Dat vraagt van ons allen de interesse, moed en vaardigheden om vertrouwensvolle relaties aan te gaan met andere lokale sociale strata en dominante (sub-)culturen.

Naar een moderne interpretatie van interculturele samenwerking

Niet voor niets is het Chinese karakter voor ons woord 'crisis' hetzelfde als dat voor 'kans'. De wereld-water-crisis is een kans voor Nederland om onze unieke kennis en ervaring internationaal in te zetten. Maar ook hier geldt dat resultaten uit het verleden geen garantie zijn voor de toekomst. Van ons wordt nu meer gevraagd, en wel vooral in het aangaan en onderhouden van een relatie met de burger, zowel daar als hier. Om aandacht van die meer dan ooit communicerende burger te krijgen, zullen we het wereld-water-probleem, en de lokale agenda om deze aan te kunnen pakken, moeten verbinden met de realiteit en prioriteiten van die veelkleurige samenleving. Het opdoen van ervaring met die moderne, ondernemende, en praktische interpretatie van het begrip interculturele samenwerking zouden we nu al meer kunnen benadrukken in onze internationale samenwerkingsprogramma's. Dat vergt dan wel dat we bereid moeten zijn - en van financiers de ruimte moeten krijgen- om een heldere keuze te maken voor

het toekomstbestendig maken van de snel groeiende steden, en onze strategie en inspanningen niet uitsluitend richten op de zogenaamde 'grass roots' en hen die hen (pretenderen te) representeren. Maar ook onze eigen cultureel snel diversifiërende steden bieden een grote kans om het gesprek over de water uitdagingen van deze tijd met bredere groepen burgers aan te gaan. Verbeter de wereld, begin bij jezelf: de duurzaamheid van onze doelstellingen en inzet in water governance kan wel wat interculturele zelfreflectie gebruiken, te beginnen in Nederland. ■

-
- 1 State of the World's Cities 2008/2009 (UN Habitat 2008)
 - 2 World Urbanization Prospects: The 2007 Revision (United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division, 2008)